

Bağımsız ve İşbirlikçi Misafirperverlik

Avangard artık eskiden olduğu gibi bir savaş çılgılığı değil. Tutuculuk yeni avangarda dönüşürken avangardın tutuculaştığı fikrine kanatlardan değilim. Fakat itiraf etmem gerekiyor ki bugün kendini avangard diye tanımlayacak hiç bir sanatçı tanımıyorum. Çoğulcu zamanlarda kendini avangard diye tanımlamanın felaket tellallığı yapmak olduğunu herkes bilir. Fakat aynı zamanda, avangardın sanat ve toplumun uzlaşması, estetik farklılığın reddi, kültürün politisize edilmesi gibi tarihi beklentileri sürekli görmezden gelinmeleri, inkar edilmeleri ve alaya alınmalarına rağmen ne gerçekleşti ne de aşıldı. Avangardın güncel sanatçıların, radikal kültürel hareketlerin, sanatçılar tarafından yürütülen organizasyonların ve bağımsız küratörlük projelerinin uygulamaları ve tartışmaları içinde yankılamaya devam etmesinin sebebi bu.

Avangard için vazgeçilmez olan ve güncel sanatçılar için tamamen çekiciliğini kaybetmemiş bir kavram üstüne düşünmek istiyorum-*bağımsızlık*. Kültürel yapılanmanın çeşitli kurumları, gelenekleri ve uyuşmalarına karşı azimle savaşmış olması avangardın ilham verici yönlerinden biridir. Yıkım, reddetme, ayaklanma ve isyan sanatta yeni kültürel formlara ve yeni sosyal ilişkilere yol açmak için alışılmış uygulamaları bir yana koyarak büyük ve iyi olanın başkanlık ettiği katı zulüme oklarıyla hedef aldı. Bu avangard hırsların, özellikle modern, bilimsel ilkelere dayanan cesur yeni bir dünya özlemi duyan bazılarının zamanı geçti. Fakat günümüzde bağımsızlık naifçe aranan bir vasıf değil. Sanat simsarları, küratörler ve koleksiyoncular efendilerin, akademisyenlerin ve juri panellerinin yerini almış olabilir, fakat güncel sanatçılar bu yüzden aktivist olma, yeni bağlantı ağları kurma ve koruma, kültürün politik ilişkilerini sürekli yeniden düzenleme gereksinimlerinden kurtulmuş değiller. Bağımsızlık hafife alınmamalı; kavranması ve yerleştirilmesi zor, elde tutması ise daha da zor. Fakat herşeyden önemlisi de daha iyisini bulmak zor.

2003 yılı yazında İngiltere'nin kuzeyinde bulunan Manchester'dan çalışan Nick Crowe ve Ian Rawlinson İngiltere'de şimdiye kadar görülen en büyük kamusal sanat projesini 530 Sterlinlik bir bütçe ile gerçekleştirdi. Artranspennine (ATP03 diye de bilinen) sergisi, aslen 3 milyon Sterline mal olan ve Liverpool'daki Tate'in ve Leeds'deki Henry Moore Institute'un küratörlerinin hazırladığı çok kurumsal bir sergi olan ATP98'i yeniden canlandırdı. Crowe ve Rawlinson çok az para ve az müdahale ile etkili bir şekilde büyük resmi kamusal sergiyi sanatçıların ellerine teslim etti. Bağımsızlık önceki uygulamaları reddetmek yoluyla gelmiyor- Crowe ve Rawlinson ATP98'den kendilerini uzaklaştırmak için yollarını değiştirmek yerine ATP98'e olan minnettarlıklarını vurguluyorlar-ATP03'ün bağımsızlığı ATP98'i değişik bir biçimde işgal ederek kazanılıyor. Eğer avangard odipal protestonun postmodern bir karikatürü olmaktan kurtarılacaksa ATP03 gibi modelleri kullanarak bir sanatsal bağımsızlık kavramı geliştirmemiz gerekiyor.

Sanatçılar tarafından yürütülen mekanları düşünün. Bir çok sanatçılar tarafından yürütülen mekanın bir iş teşebbüsü havasında, sadece pazarın ve büyük kamusal sanat kurumlarının ilgisini çekmek amacıyla kurulduğu çok açık. Böyle mekanlar bağımsız bir şekilde yönetilebilir ve finanse edilebilir fakat ideolojik veya kültürel olarak kesinlikle bağımsız değildirler. Güçlü bir bağımsızlık iş dünyasından ciddi bir şekilde uzaklaşmayı içerir. Aslında bu tarz bağımsızlığı desteklemeyen bir mekanın sanatçılar tarafından yürütülen bir mekan olmadığını, sanatçıların hitap ettikleri kişiler için birer temsilci olduğunu söyleyecek kadar ileri gidebiliriz. Sanat ve kültürde bağımsızlık sanat ve kültüre karşı çıkmak anlamına gelir. Eğer sanatçılar kültüre karşı çıkacaklarsa kültürün muhalefet etmelerini gerektiren bir yüzü sanatçı kategorisidir. Sanatçılar tarafından yürütülen mekanlar, kültürü değişik bir biçimde işgal etmek için yer (entellektüel ve fiziksel) yarattıkları gibi sanatçının alışılmış rolüne karşı çıkarlar (sanatçıyı stüdyosundan çıkararak). Bu bağımsızlıktır.

Sparwasser HQ 50 sanatçılar tarafından yürütülen mekandan *Old Habits Die Hard* (Eski Alışkanlıklar Zor Ölüyor) sergisi için en çok beğendikleri sanat videosunu seçmelerini istediğinde, benim Graham Parker ile birlikte Manchester şehir merkezinin dış mahallelerinde kurduğum *floating ip* galerisi bu sergide çok değerli bir şey gördü. *Old Habits Die Hard*'ın *floating ip* galerisinin kuruluş düşüncesiyle ortak bir noktası olduğunu hemen hissettik. Projenin Sparwasser HQ'nun uluslararası bağımsız sanat projeleri anlayışına tamtamina uyan bir gayri resmi hali vardı. Bunun dışında, video seçimi için önerilen tek kriterin 'en beğendiğiniz video' olması sanatçıların ve küratörlerin sergilenecek işleri kültürel sermaye kazanmak üzere seçtikleri profesyonel uygulamayı harika bir şekilde altüst ediyordu. Bunlar küçük şeyler diyebilirsiniz ama bağımsız çalışmalar bağımsızlıklarını bu yollarla imal ediyor.

Sanatta bağımsızlık verilmez. Kültürel alana muhalefet etmek ve kendini varolan kültür kurumlarına adapte etmek arasındaki farkı gözeterek kazanılması gerekir. Var olan kurumlar ile araya fiziksel mesafe koymak bağımsızlık elde etmek yolunda kesin sonuç verecek bir strateji değildir. Nasıl fiziksel olarak bağımsız galeriler kurmak mekan tam anlamıyla bağımsız olacak demek değilse, fiziksel mesafe sahte bir mesafe olabilir. Var olan sanat kurumlarına karşı çıkmak, bu mekanları kullanarak olsa bile *farklı bir şey yapmak* sayesinde bağımsızlık kazanır. Sanatta bağımsızlığın ilk koşulu sanatı ayrıştırmak yerine alternatif mekanlar kurarak ya da var olan mekanlarda alternatif bir şeyler yaparak sanatın kültürel alanı tekrar işgal etmesini sağlamaktır.

Nicolas Bourriau'nun minik kitabı *Postproduction*, sosyal yönelimleri olan yeni sanatçıların projeleri ve bağlantı ağları kadar kültürel muhalefeti ve işbirlikçi bağımsızlığı vurgulamıyor. Bourriau'nun "sanatın bir dünyayı kullanma biçimi olabileceğini" iddia ettiği doğru, ama detaylara indiğimizde, Bourriau bu sosyal olayları "sanatçı ve işi görmeye gelen kişi" arasında bir karşılaşmaya dönüştürüyor. Bourriau'nun yeni sanatçısı sosyal dünya ile kurduğu 'işbirlikleri' göstergelerin değişimine indirgenmiş bir 'semiyonot' (DJ, bilgisayar programcısı, web surfer). Bourriau semiyonot'un **uyarlanmış** materyal 'tarihini nasıl harekete geçirdiğini' söylerken yeni anlamlar jenerasyonundan söz ediyor. Umudunu semiyotik oyunun özgürleştirici etkilerine bağladığı için de 'elimizdekilerle neler yapabiliriz' sloganıyla 'yeni olan ne yapabiliriz' diye soran avangard sanatçılara ters düşer. Bence 'başka bir şey olması gereken şeyi nasıl yapabiliriz?' sorusu Bourriau'nun semiyotik oyununun ötesine geçer ve bu soruyu soran sosyal yönelimli yeni sanatçılar avangarda daha yakındır.

Old Habits Die Hard güncel bağımsız sanatın Bourriau'nun semiyonotlarından ayıran bir yanını vurguluyor. Bourriau'ya göre semiyonot, ötekilere, özellikle de **uyarlamacı** uygulamasının dayandığı modası geçmiş üreticilere muhalif bir kişilik. Bu muhalefet tabii ki işbirlikçi bir açıdan tekrar tanımlanabilir. DJ ve sosyal yönelimli sanatçılar düşmanlık yerine bir misafirperverlik havası içersinde hareket ediyorlar. Misafirperverlik kendine göre düşmanlık biçimleri içerebileceği gibi-mesela karşıtlığı nötralize edecek pozitif bir biçimde- misafirperverliğe karşı yüreklendirmeye degecek bir sefkat duyulabilir. Sanatçılar tarafından yürütülen mekanlar için bir model olarak misafirperverlik iş teşebbüsü veya semiyotik oyuna göre ahlaki açıdan daha umut verici bir etkileşim tarzı. Misafirperverlik içinde misafirperverlik içeren işbirlikçi bağımsızlık, kendini otonominin (kendi belirleme/karar verme) ayrışmayla (kendini yaratma miti) aynı şey olduğuna inandırmaya çalışmayan bir bağımsızlık tarzı. İşbirlikçi bağımsızlıkta özerklik diğerleriyle birlikte üretmek şeklinde anlaşılmalı. Yani kendi kendine yeterli değil. İşbirlikçi bağımsızlığın bağımsızlığı kişinin mutlaka diğerlerine bağlı olmasına dayanır.

Biz semiyonotlar değiliz, olsak olsak sosyonotlarız. Günümüzde sosyal yönelimli sanatçılar sosyal karşılaşmaları semiyotik karşılaşmalara indirgemek için bir yatkınlık göstermiyor. Aynı zamanda bunlar genelde sanatçı ve seyirci arasında sanatçı tarafından seyircinin görsel zevki için yapılmış bir objenin aracılığıyla gerçekleşen karşılaşmalar değil. Eğer günümüz sanatçısı sanatçının rolüne karşı çıkarak kültüre karşı çıkıyorsa bu seyircinin (sanatçının geleneksel işbirlikçisi) karşı çıkması demektir. Aslında güncel sanatçılar seyirciyi eylemciye, sosyonot tarafından hazırlanan olaylar içinde aktif bir katılımcıya dönüştürme süreci içindeler gibi gözüküyor. Bu anlamda 21. yüzyılın ilk on

yılında güncel sanatçı 20. yüzyılın ilk başındaki avangard ile hayati bir bağıllığı paylaşıyor: sanatın herşeyden ayrıştırılmasının bir eleştirisi olarak sanat ve hayatın birleştirilmesi. Avangard'ın tarlayı yeni sürüş biçimi onlara sosyal bir üstünlük kompleksi verdiyse, bugünkü sosyal yönelimli sanatçıların hasadı ancak avangardın toplumun başındaki sosyal pozisyonunu değil avangardın politik programını takip ettikleri sürece avangard olabilir. Avangard her zaman bağımsız idi fakat artık bağımsız ve işbirlikçi bir misafirperverlik haline geldi.